

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ
МИНИСТРЛІГІ

«Бекітемін»

«Q» University» Ректоры М.А.

С.Ш.Куланова

05 2026 ж.

В042 "Журналистика және репортерлік іс" ББ бойынша
ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБЫЛДАУ ЕМТИХАНДАРЫНЫҢ
бағдарламасы

Алматы
2026 ж.

Жалпы ережелер

1.1. Осы бағдарлама Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы "31" қазандағы № 600 бұйрығымен бекітілген "Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білімнің білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарына оқуға қабылдаудың үлгілік қағидаларына" сәйкес әзірленді және шығармашылық емтихандарды өткізу тәртібін айқындайды.

1.2. Шығармашылық емтихандарды өткізу шығармашылық емтихандар өткізілетін білім беру бағдарламалары топтарының тізбесіне сәйкес білім беру бағдарламаларының топтары бойынша жүзеге асырылады.

1.3. Республикалық бюджет немесе жергілікті бюджет қаражаты есебінен шығармашылық даярлықты талап ететін жоғары білімнің білім беру бағдарламалары тобына түсетін адамдар өздері таңдаған жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымында ақылы негізде ЖООББҰ-ға түсушілерді қоспағанда, шығармашылық емтихандарды тапсырады.

1.4. Шығармашылық емтихандар оқуға түсушілердің шығармашылық бағыттағы мамандықты игеру қабілеттерін және жеке алғышарттарын анықтауға бағытталған.

1.5. Шығармашылық дайындықты талап ететін, жалпы орта, техникалық және кәсіптік немесе орта білімнен кейінгі білімі туралы құжаттары бар жоғары білімнің білім беру бағдарламалары тобына түсетін адамдар екі шығармашылық емтихан тапсырады.

1.6. Қысқартылған оқу мерзімдерін көздейтін жоғары білім кадрларын даярлаудың ұқсас бағыттары бойынша шығармашылық даярлықты талап ететін жоғары білімнің білім беру бағдарламалары тобына түсетін адамдар бір шығармашылық емтихан тапсырады.

1.7. Шығармашылық дайындықты талап ететін жоғары білімнің білім беру бағдарламалары тобына түсетін орта немесе техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білімі бар адамдар үшін Қазақстан тарихы, оқу сауаттылығы (оқыту тілі) бойынша балдар ескеріледі.

1.8. Қысқартылған оқу мерзімдерін көздейтін жоғары білім кадрларын даярлаудың ұқсас бағыттары бойынша шығармашылық даярлықты талап ететін жоғары білімнің білім беру бағдарламалары тобына түсетін адамдар үшін арнайы пән бойынша балдар ескеріледі.

1.9. Жалпы орта немесе техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білімі туралы құжаттары бар оқуға түсушілерге арналған шығармашылық емтихандар 50 балдық жүйе бойынша бағаланады. Қысқартылған оқу мерзімдерін көздейтін жоғары білім кадрларын даярлаудың ұқсас бағыттары бойынша оқуға түсушілер үшін шығармашылық емтихан 20 балдық жүйе бойынша бағаланады.

2. Шығармашылық емтихандарды өткізу тәртібі

12. Шығармашылық емтихандарды өткізу аудиториясына жіберуді және емтихандарды өткізу кезінде құқықтық тәртіпті сақтауды қабылдау комиссиясының жауапты хатшысы және оның орынбасары, емтихандарды өткізуге тартылған арнайы кезекшілер, техникалық хатшылар камтамасыз етеді.

13. Шығармашылық емтихандарды өткізу кезінде аудиторияда қабылдау комиссиясы төрағасының рұқсатынсыз бөгде адамдардың болуына жол берілмейді.

14. Талапкер шығармашылық емтиханға кестеде көрсетілген күні мен уақытта келуге міндетті. Талапкерді аудиторияға жіберу емтихан басталғанға дейін 30 минут бұрын жүргізіледі.

15. Емтихан алушыны шығармашылық емтихан өткізу аудиториясына жіберу жеке басын куәландыратын құжатты және құжаттарды қабылдау туралы колхатты көрсеткен кезде жүзеге асырылады.

16. Шығармашылық емтихандарды өткізу кезінде талапкер өзімен бірге жеке басын куәландыратын құжатты, емтихан тапсыруға қажетті кеңсе керек-жарақтары мен заттарды ғана алып жүруі тиіс.

17. Шығармашылық емтихандарда тыныш және жайлы жағдай камтамасыз етілуі керек, оқуға түсушілерге өздерінің білімдері мен дағдыларының деңгейін барынша толық көрсетуге мүмкіндік берілуі керек.

18. Шығармашылық емтихандарды өткізу кезінде аталған іс-шараларға қатысушыларға және оларды өткізуге тартылатын адамдарға өздерімен бірге байланыс құралдары мен электрондық-есептеу техникасын алып жүруге және пайдалануға тыйым салынады. Емтихан кестеде белгіленген уақытта басталады.

19. Түсу сынағы басталғаннан кейін талапкерлерге емтихан материалы беріледі және титулдық парақтарды ресімдеуге қойылатын ережелер түсіндіріледі, сондай-ақ түсу сынағының басталу және аяқталу уақыты, нәтижелерді жариялау және апелляция өткізу уақыты мен орны көрсетіледі.

20. Шығармашылық емтихандарды өткізу кезінде талапкерлер келесі ережелерді сақтауы керек:

- * емтихан алушы көрсеткен орынға отырыңыз;
- * тыныштықты сақтау және өз бетінше жұмыс істеу, емтихан алушылармен және басқа талапкерлермен сөйлеспеу;
- * емтихан аудиториясынан емтихан алушының рұқсатынсыз түсу сынағы аяқталғанға дейін шығуға болмайды.

21. Емтихан өткізу ережелерін бұзғаны үшін талапкер аудиториядан шығарылуы мүмкін. Бұл ретте емтихан жұмысының титулдық парағында емтихан алушылардың қолдарымен расталған жою себебі туралы жазба жасалады. Бұл жұмыс жойылады.

22. Талапкер емтиханның басталуына бір сағаттан кем кешіккенде, талапкер емтиханға жіберілуі мүмкін, бұл ретте оған тапсырманы орындау уақыты ұлғаймайды, ол туралы алдын ала ескертіледі.

23. Талапкер емтиханның басталуына бір сағаттан артық кешігіп келген жағдайда талапкер түсу сынағына келмеген болып есептеледі.

23. Талапкер емтиханның басталуына бір сағаттан артық кешігіп келген жағдайда талапкер түсу сынағына келмеген болып есептеледі.

24. Дәлелді себепсіз емтиханға келмеген талапкерлер емтихан тапсыруға жіберілмейді.

25. Талапкер кешіктірілген немесе оның емтиханға дәлелді себеппен келмеген жағдайда, ол жазбаша өтініш пен сынақты өткізіп алудың дәлелді себебін растайтын құжатты ұсыну негізінде қабылдау комиссиясы төрағасының, жауапты хатшысының рұқсаты бойынша бекітілген кесте шеңберінде емтиханға басқа уақытта жіберілуі мүмкін.

Емтиханды өткізіп жіберудің дәлелді себебі:

- талапкердің ауруы (мемлекеттік емдеу мекемесінен ауру туралы анықтаманы көрсетумен расталады, емдеу мекемесінің мөрімен расталады);

- төтенше жағдай (төтенше жағдай фактісін тіркеген мемлекеттік ұйымның анықтамасын ұсынумен расталады).

26. Дәлелді себептермен (ауру немесе құжаттамамен расталған өзге де мән-жайлар) шығармашылық емтиханға келмеген адамдар оларға қосымша белгіленген күні жіберіледі.

27. Тиісті емтихандарға қайта қатысуға рұқсат етілмейді.

28. Емтихан жұмыстарын тексеру тек университет ғимаратында жүргізіледі.

29. Шығармашылық жұмыстарды тексеруді тек емтихан алушылар, бекітілген пәндік емтихан комиссиясының мүшелері жүргізеді.

30. Пәндік емтихан комиссиясының төрағасы емтихан алушылардың төмен және жоғары баллдарға бағалаған емтихан жұмыстарын, сондай-ақ қалған жұмыстардың 5%-на дейін қосымша тексереді. Пәндік емтихан комиссиясының төрағасы бағалардың объективтілігін өз қолымен куәландырады.

31. Шығармашылық емтиханды өткізу қорытындылары Бағалау ведомосімен және Пәндік комиссияның хаттамасымен ресімделеді.

32. Тексерілген жұмыстарды, емтихан ведомостарын және тексерілген емтихан алушылардың бағалары мен қолдары бар хаттамаларды пәндік емтихан комиссиясының төрағасы нәтижелерді жариялау үшін жауапты хатшыға (оның орынбасарына) береді.

33. Шығармашылық емтиханның нәтижелері емтихан өткізілгеннен кейінгі күні жарияланады.

34. Шығармашылық емтиханды қайта тапсыруға рұқсат етілмейді.

35. Шығармашылық емтихандарды бағалау кезінде талаптардың сақталуын және Даулы мәселелерді шешуді қамтамасыз ету, тапсыратын

адамдардың құқықтарын қорғау мақсатында шығармашылық емтихандар, емтихандарды өткізу кезеңінде апелляциялық комиссия құрылады. Апелляциялық комиссиялар шығармашылық емтихан нәтижелерімен келіспеген адамдардың өтініштерін қарау үшін құрылады. Апелляциялық комиссияның төрағасы мен құрамы Қайнар академиясы президентінің бұйрығымен бекітіледі.

36. Апелляцияға өтінішті шығармашылық емтихан тапсырған адам апелляциялық комиссия төрағасының атына жеке өзі береді. Өтініштер шығармашылық емтихан нәтижелері жарияланғаннан кейін келесі күні сағат 13-ке дейін қабылданады және апелляциялық комиссия бір күн ішінде қарайды.

37. Апелляциялық комиссия әр адаммен жеке жұмыс істейді. Адам апелляциялық комиссияның отырысына келмеген жағдайда оның апелляцияға берген өтініші қаралмайды.

38. Шығармашылық емтихан нәтижелерімен келіспеу туралы апелляция бойынша шешім комиссия мүшелерінің жалпы санының көпшілік даусымен қабылданады. Дауыстар тең болған жағдайда Комиссия төрағасының дауысы шешуші болып табылады. Апелляциялық комиссияның жұмысы төраға мен Комиссияның барлық мүшелері қол қойған хаттамамен ресімделеді.

39. Шығармашылық мамандықтарға түсуші тұлғалар үшін тестілеудің екі пәні бойынша балдар ескеріледі: мемлекеттік немесе орыс тілі, Қазақстан тарихы.

3. Нормативтік талаптар

Жоғары оқу орындарына қабылдау қағидаларына сәйкес, аталған мамандықтар бойынша екі шығармашылық емтихан белгіленді, атап айтқанда:

- эссе;

- мамандыққа сәйкестігі бойынша әңгімелесу.

Бұл емтихандар бірге талапкерлердің таңдаған мамандығы бойынша оқуға дайындығын тексеріп, олардың акпараттық-сөйлеу мәдениеті мен әдеби-шығармашылық әлеуетінің деңгейін белгілеуі керек.

Бірінші "эссе" емтиханы нәтижелі сөйлеу ойлауын, талапкердің берілген параметрлердің мәтінін жасау қабілетін, сондай-ақ мазмұнды экспрессивті тілдік құралдардың көмегімен жеткізе білуін көрсетеді.

Екінші емтихан "мамандықтардың сәйкестігіне сұхбат", талапкердің журналистика мамандығына қаншалықты сәйкес келетінін және акпаратпен жұмыс істей алатындығын анықтаңыз (негізгі ойды қалыптастыру, кілт сөздерді бөліп көрсету, мазмұнын түсіндіру және жалпылау). Орыс тілінде оқытатын мектептер үшін орыс тілі бойынша Мемлекеттік стандарт және Үлгілік бағдарлама шеңберінде

Орыс тілінде оқытатын мектептер үшін орыс тілі бойынша Мемлекеттік стандарт және Үлгілік бағдарлама шеңберінде талапкер білуі тиіс:

- грамматика және емле нормалары;
- орыс тілінің стилистикалық жүйесі (сөйлеу мәнерлері мен түрлері), адами қарым-қатынастың әртүрлі салаларында тілдің жұмыс істеу ерекшеліктері; - публицистикалық стильдің негізгі сипаттамалары мен жанрлары (репортаж, сұхбат, эссе, эссе, шолу және т. б.);
- орыс тілінің синонимдік байлығы, тілдің бейнелеу құралдары;
- дыбыстан жоғары деңгей бірлігі ретінде мәтіннің құрылымы мен негізгі сипаттамалары;
- сөйлеу әрекетінің теориясы (жалпы) тақырыптық сөйлеу көріністерін интериоризациялау процесі ретінде.

Талапкер білуі керек:

- мәтінмен жұмыс істеу (мәтіннің тақырыбы мен негізгі идеясын анықтау, тілдік бірліктердің формасы мен мазмұнын байланыстыру, мазмұнын құрылымдау, мәтінге сұрақтар қою және т. б.)
- қойылымды түсіндіріңіз мәтіннің мәнін ашатын тыныс белгілерін біліңіз;
- сөйлеудің функционалды-семантикалық түрін анықтау-сипаттау, баяндау және пайымдау – және оны тиісті модель арқылы негіздеу;
- стильдің жалпы белгілері мен таңбаланған тілдік құралдарына сүйене отырып, мәтіннің белгілі бір стильге жататындығын ынталандыру;
- ұсынылған мәтінді жанр бойынша сипаттаңыз, егер оның көлемі мүмкіндік берсе;
- публицистикалық стильдің әртүрлі жанрларында белгілі бір тақырыпқа мәтін шығару, яғни жеке әсерлері мен өмірлік тәжірибесі негізінде шағын эссе жасау.
- мәтіннің стилін және мүмкін болса, оның құрамына назар аудара отырып, оның жанрын анықтаңыз;
- барлық сипаттамаларды мәтіннен мысалдармен суреттеніз;
- мәтіннің эстетикалық маңыздылығы және авторлық тілдің жеке тәсілі туралы қорытынды жасаңыз.

4. Бірінші шығармашылық емтиханды тапсыруға арналған әдістемелік нұсқаулар

4.1 Публицистикалық стиль жанрында эссе жазу

Жұмысқа қойылатын талаптар:

- мәтін көлемі-2-3 беттен аспайды;
- таңдауға ұсынылатын тақырыптардың саны-3-4, бұл өмірді оның әртүрлі көріністерінде көрсетуге және бағалауға мүмкіндік береді;

- композицияның негізгі сипаттамасы-мазмұны мен тілдік формасының, жанры мен композициясының бірлігі, тақырыптың мәтінге сәйкестігі

Жұмыс келесі ретпен орындалады:

тақырыпты таңдау және түсіну; максатты (мәселені) анықтау;
тақырыпты барынша толық және айқын ашуға қабілетті жанрды іздеу;
логиканы жобалау мазмұны (егер автор қажет болса, жоспар);
жоспар бойынша эссе жазу: мәтінді стилистикалық өңдеу (өңдеу).

4.2 Эссе үшін бағалау критерийлері.

Ұпайлардың ең көп саны-45, оның ішінде:

- ұсынылған мәселенің өзектілігі-10;
- публицистикалық стиль тіліне қойылатын талаптарды сақтау 10;
- мәтіннің жанрлық ерекшелігі-10;
- мазмұн логикасы -10;
- сауаттылық -5;

4.3 Шығарма тақырыптары (

1. М.Жұмабаев шығармаларындағы символизм
2. Тәуелсіз Қазақстан – Әлем көзқарасымен
3. М.Әуезовтің «Абай жолы» роман – эпопеясындағы аналар бейнесі
4. Отан оттан да ыстық..., Отан отбасынан басталады
5. Абай өлеңдеріндегі сарказм
6. Үш арыс (Сәкен, Бейімбет, Ілияс)
7. Мен сүйген мамандық...
8. Ы.Алтынсарин әңгімелерінің тәрбиелік мәні
9. М.Өтемісұлының өршіл өлеңдері
10. Қазақ журналистикасының пайда болуының алғышарттары.
11. Қазақ мерзімді баспасөзінің пайда болуы, алғашқы өкілдері.
12. Қазақ жастар баспасөзінің тууы, қалыптасуы, дамуы.
(«Жас азамат», «Өртен», «Жас қайрат», «Жас алаш» газеттері,
«Пионер», «Жас қазақ» журналдары.)
13. Қазақстандағы тоталитарлық жүйе және баспасөз (1926-1937).
14. Ұлы Отан соғысы жылдарындағы Қазақстан баспасөзі.
15. Соғыстан кейінгі жылдардағы публицистика
16. О предназначении поэта и поэзии в творчестве А.С.Пушкина
17. Как я представляю будущую профессию
18. Родина и народ в творчестве Н.А.Некрасова
19. Образ женщины 18 века в произведениях А.Н.Островского
21. Внутренний монолог Родиона Раскольникова (по роману М.Ф.Достоевского "Преступление и наказание")
20. Образ Родины в творчестве С.Есенина

21. Қазақстан вчера, сегодня, завтра
22. Тема любви в поэзии Серебряного века
23. Тема семьи в романе Л.Н.Толстого "Война и мир"
24. Реклама - это здорово?! Плюсы и минусы казахстанской рекламы

5. Екінші шығармашылық емтиханды тапсыруға арналған әдістемелік нұсқаулар

Талапкерлерге келесі сұрақтарға әңгімелесу жүргізіледі:

1. Қазақстандық теледидардың қандай бағдарламаларын көріп отырсыз? Сізге не ұнайды немесе ұнамайды?
2. Қоғамдық қатынастар дегеніміз не. PR сіздің түсінігіңізде.
3. Сіз қазақстандық радионың қандай бағдарламаларын тыңдайсыз? Сізге не ұнайды немесе ұнамайды?
4. Сурет дегеніміз не? Тұлғалар, ұйымдар.
5. Неліктен сіз осы мамандықты таңдадыңыз? Сіздің таңдауыңызға не әсер етті?
6. Сіз қандай қазақстандық газеттер мен журналдарды оқыдыңыз? Сізге не ұнайды немесе ұнамайды?
7. Медиа форум дегеніміз не? Онда не талқыланады?
8. Сізге Қазақстандық жарнама не үшін ұнайды?
9. БАҚ және олардың қоғамдағы рөлі.
10. ҚР Президентінің 2014 жылғы Жолдауы туралы не айта аласыз?
11. Сіз өлендер, әңгімелер немесе басқа әдеби шығармалар жазасыз ба? Егер сіз жазсаңыз, онда қандай тақырыптар бар?
12. ҚР БАҚ заңдары туралы не білесіз?
13. Сіз бос уақытыңызда немен айналысасыз?
14. Қазақстандық журналистердің қайсысын білесіз?
15. PR қай уақыттан бастап қоғамды ғылым ретінде қабылдай бастады?
16. Қазіргі заманның қандай қазақстандық қоғамдық-саяси қайраткерлері туралы білесіз? Оларды атаңыз.
17. Сіздің сүйікті әдебиет пен өнер туындыларыңыз?
18. Қазақстанның қоғамдық-саяси өмірінің өзекті мәселелері туралы айтып беріңізші.
19. Сіз қандай қазақстандық қоғамдық-саяси өткенді білесіз? Оларды атаңыз.
20. Қазақстан Республикасының Конституциясында БАҚ туралы бап бар ма? Оны сипаттаңыз.
21. Сіз қандай бұқаралық ақпарат құралдарымен жұмыс жасадыңыз немесе жұмыс жасайсыз?

"Психология және журналистика"
АШ басшысы

Еркінбекова М. А.